



מדינת ישראל  
משרד החינוך

ראמ"ה  
הרשות הארצית  
למידה והערכה בחינוך

המזכירות הפדגוגית



# תיאור מבדק עמי"ת

## הקדמה

אחת ממטרותיה של מערכת החינוך היא לטפח לומד<sup>1</sup> עצמאי, יצירתי וביקורתי, ולהביא לידי ביטוי את מגוון הכישורים והנטיות שלו. אימוץ של דרכי הוראה-למידה-הערכה מגוונות וחדשניות הוא חיוני למיצוי יכולותיו של התלמיד וללמידה מיטבית בכל אחד מתחומי הדעת. לצורך הלמידה ולשלב ההערכה נזקק התלמיד לתשתית מבוססת של אוריינות לשונית. אוריינות לשונית מתייחסת להכרת כל גוני השפה - הדבורה ובעיקר זו הכתובה - והיא כוללת הכרת רבדים שונים של השפה ויכולת להשתמש בשפה בסיטואציות שונות ובהקשרים תקשורתיים מגוונים, כולל הקשרים דיגיטליים (Ravid & Tolchinsky, 2002). רכישת השפה הדבורה היא תהליך התפתחותי טבעי המתרחש אצל כל ילד החשוף לשפה באופן אינטנסיבי ואינטראקטיבי. השפה הדבורה היא תשתית הכרחית לרכישת אוריינות לשונית, אך אין די בה. כדי שאוריינות לשונית תתבסס ותפתח נחוצים התערבות ותיווך מתמיד של גורמי חינוך. עמידה על יכולות השפה ועל האוריינות הלשונית של תלמידים, לצד הבנת האתגרים הייחודיים העומדים בפניהם בתחומי הדעת השונים, יאפשרו פיתוח של תוכניות התערבות ותיווך שיוכלו להביא כל תלמיד לידי מיצוי טוב יותר של יכולותיו.

**מטרת מבדק עמי"ת** היא למפות את היכולות השפתיות-אורייניות של תלמידים בתחילת כיתה ז', עם המעבר לחטיבת הביניים. המבדק מתמקד בהערכה של מגוון מיומנויות השפה: אוצר מילים, הבנת הנקרא וכתיבה. בפיתוח המבדק הובאו בחשבון מיומנויות האוריינות הלשונית המתאימות לשלב ההתפתחותי שבו מצויים התלמידים. עוד הובאו בחשבון המיומנויות הנדרשות בבית הספר כתשתית ללמידה של כל תחומי הדעת. השליטה במיומנויות אלה תאפשר השתתפות נאותה בתהליכי הערכה חלופית, הנדרשים כיום בחטיבת הביניים ובהמשך בחטיבה העליונה כחלק מדרישות תעודת הבגרות.

המבדק יועבר לתלמידים על ידי צוות בית הספר, ותוצאותיו נועדו לשימוש פנימי של בית הספר. המבדק מכאן לתמוך בתהליכים של הערכה מעצבת ולפיכך יכול לשמש בסיס חשוב לתכנון ההוראה בחטיבת הביניים, וכמו כן הוא מכוון לייעל את תהליך קבלת החלטות בבית הספר. ניתוח הראיות ממבדק עמי"ת יסייע למורים לזהות מצד אחד את החוזקות של התלמידים, ומצד אחר את קשיי התלמידים אשר עלולים לפגוע בהמשך הלמידה. ניתוח הנתונים בעבור קבוצות שונות של תלמידים - ברמת הפרט וברמת הכיתה - יסייע למורים לתכנן ולבחור את פעולות ההתערבות המתאימות לתלמידים ובכך גם לסייע לתלמידים מתקשים להגיע בהמשך להישגים הנדרשים.

חשוב ליצור אינטגרציה של הראיות מהמבדק הזה ושל ראיות על כישוריו של כל תלמיד ממקורות פורמליים נוספים, כמו משימות כתיבה, מבחנים ובחנים אחרים, וממקורות בלתי פורמליים, כמו ידע קודם על התלמיד, שיחות איתו בכיתה והתבוננות בכתיבתו. התהליך הזה יסייע למורים לקבל תמונה מלאה על תלמידי הכיתה, ולספק לתלמידים את הסיוע הנדרש שיאפשר להם לדעת מה לעשות כדי להשתפר בהמשך הלמידה.

### ביבליוגרפיה

Ravid, D. & Tolchinsky, L. (2002). 'Developing linguistic literacy: A comprehensive model', *Journal of Child Language*, 29, pp. 419-448.

1 ההתייחסות לתלמיד היא בלשון "זכר" אך מכוונת לשני המינים.

# מבנה המבדק

המבדק נערך בשתי פעימות במחשב: בפעימה הראשונה בודקים אוצר מילים והבנת הנקרא, ובפעימה השנייה בודקים הבעה בכתב. בתרשים זה מפורט מבנה המבדק.

פעימה ראשונה, 90 דקות

## אוצר מילים חלק ממיון

ציון נמוך מהסף הנדרש

ציון גבוה מהסף הנדרש

## הבנת הנקרא

ניתוב אוטומטי לטקסט  
"טביעת פנים" -  
בגרסה קלה

ניתוב אוטומטי לטקסט  
"טביעת פנים" -  
בגרסה תואמת גיל

### אוצר מילים

החלק העוסק באוצר מילים מקדים את חלק הבנת הנקרא, ומטרתו ניתוב כל תלמיד לטקסט המותאם לו. הטקסט המותאם מאפשר לקבוע בצורה מדויקת יותר את רמתו של תלמיד בהבנת הנקרא, ומונע תסכול אפשרי בקרב תלמידים חלשים עקב התמודדות עם טקסט מורכב מדי. השימוש באוצר מילים לשם מיון מבוסס על ממצאים המצביעים על כך שהבנת טקסט תלויה בקריאה יעילה ונכונה של המילים שבתוכו, וכי הבדלים בין קוראים במיומנויות הבנת הנקרא עשויים לנבוע מהבדלים ברמת האיכות המילונית. המושג "איכות מילונית" מתייחס לידע של הקורא לגבי המשמעויות השונות של המילה, הכתיב שלה וביטוייה, מגוון אוצר המילים והיכולת להתמודד עם מילים שאינן שכיחות על סמך תכונות אחרות שלהן.

### הבנת הנקרא

בחלק זה טקסט מרכזי אחד, "טביעת פנים", שעובד לשתי רמות קושי לצורכי מבדק עמ"ת. "טביעת פנים" הוא טקסט עיוני העוסק בסוגיה של שימוש בטכנולוגיה מתקדמת של זיהוי פנים ודן בסוגיות חברתיות וערכיות. הטקסט בגרסה תואמת גיל מכיל תכנים מורכבים ומופשטים ממשלב לשוני בינוני - גבוה, המשפטים ארוכים והתחביר מורכב. הטקסט בגרסה הקלה מכיל מידע קונקרטי, יש בו שימוש במילים מוכרות ממשלב בינוני, הטקסט מאורגן במבנה ברור והמבנים התחביריים שבו דחוסים ומורכבים פחות מאלה שבגרסה תואמת גיל. חלק מהשאלות זהות בשתי הגרסאות.

פעימה שנייה, 90 דקות

## הבעה בכתב - משימות כתיבה

חלק זה של המבדק כולל משימות משני סוגים:

### א. כתיבה ממוגזת - הכוללת שתי משימות:

- מיזוג מידע מתרשים אל טקסט עיקרי נתון - "פייק ניוז".
- מיזוג תוכן של תגובות לתוך טקסט עיקרי נתון - "גני חיות".

המשימות האלה מאפשרות להעריך הן היבטים של דיוק במסירת התוכן והן היבטים של אופן הטמעת המידע בטקסט העיקרי.

- ### ב. כתיבה לפי נושא - טקסט עיוני - במשימה זו התלמידים מתבקשים לדון באחד משלושה נושאים: 'רשתות חברתיות בעולם דיגיטלי', 'חברות' או 'דומים אבל שונים'. הבחירה בנושא לכתיבה מתוך רשימה של נושאים מוכרים וקרובים לליבם מאפשרת להעריך את יכולת הכתיבה בסוגה זו: כיצד התלמיד מארגן את התוכן ומפתח אותו, ובאיזו מידה התחביר, הלשון והפיסוק משרתים את הכתיבה.

תמונות: Shutterstock.com